زنجیرەی پەروەردەو بانگەواز (٣٣)

چەند کۆسپێك
لە ڕێگای لاواندا

وەرگێڕانی بە دەستکاریەوە

إدريس محمود

==================================

لە بڵاوکراوەکانی سایتی بەهەشت

www.ba8.org

هەمیشە لەگەڵمان بن بۆ بەرهەمی نوێ

=============================

تێبینی : مافی بڵاوکردنەوەی ئەم بابەتە بۆ هەموو موسڵمانێکە بە مەرجێ وەکو خۆی بڵاوی بکاتەوەو دەستکاری نەکرێت

بسم الله الرحمن الرحيم

پێشەکی

الحمد لله وحده ، و الصلاة و السلام على من لا نبي بعده .... و بعد :

برا و خوشکی لاوم : قەت بووە تەنانەت ئەگەر بۆ ساتێکیش بوو بێت ، لە ڕۆژێك لە ڕۆژەکانی ئەم تەمەنە گوڵ ڕەنگەتدا ، لەگەڵ ناخ و دەروونی خۆتدا دوابیت ، و ئەم پرسیارەت لە خۆت کردبێت ، من لاوم ، بەڵام ئایا لاوێتی مانای چیە ؟ من پێت دەڵێم : لاو ئازار و هیوایە

لاوانی خۆشەویست : ئێوە هیوا و ئومێدی سەرخستنی دینەکەتانن ، ئێوە سەرمایەی نەتەوەی ئیسلامن ، نهێنی هێز و توانای لە بن نەهاتووی ئەم ئوممەتەن ، ئەگەر حەزتان کرد بزانن داهاتووی ئەم ئیسلامە چی دەبێت ، ئەوا سەرنجی حاڵی خۆتان و برا لاوەکانی ترتان بدەن ، بزانن لە چ حاڵێکدان ! دڵنیام ئەگەر بە ڕاستگۆییەوە سەرنجێکی ژیانی خۆتان و هاوڕێ و لاوەکانی دەورووبەرتان بدەن ، لەوانەیە ئازار و ناسۆری جێگای ئەم هیوا و ئومێدەمان بگرێتەوە ، بەڵام هەرگیز لێتان بێ ئومێد نابین ، هیوامان وایە هەستتان بجوڵێ ، و ئەم ئازارە دڵی پاکتان بلەخشێنێ ، و ئومێدێك بێنێتەوە بە بەری ئێوە و ئێمەشدا .. بگرە بە بەری هەموو نەتەوەی ئیسلامدا ، چونکە چاوەڕوانی ئێوە دەکات ، چاوەڕوانی گەڕانەوەتان دەکات بۆ ڕاستە شەقامی ئیسلام ، بەو ئامانجەی شارستانیەتەکەی بۆ بنیات بنێنەوە ، و بەشداری بکەن لە گێڕانەوەی سەربەرزی و دەسەڵات بۆ ئەم ئوممەتە لە پاش ماوەیەکی زۆر لە لەدەستدانی ، بەڵام ، ئەوەی لێی دەترسین ئەوەیە کە ئەم هیوا و ئومێدەمان لە نێو تەپوتۆزی بیرۆکە و دینە پوچەکانی تردا دوا هەناسەکانی ژیانی بسپێرێت ، و ئێوەش لە قووڵایی خەوی ژیاندا خەونی گەورە گەورە بە حەزەکانی دنیاتانەوە ببینن .

خوێنەری خۆشەویست : ئەم نامیلکەیەی لە بەردەستتدایە ، بە کورتی باس لە هەندێك لەو کۆسپ و کێشانە دەکات کە ڕێگرن لە بەردەم لاواندا ، لەگەڵ چۆنیەتی چارەسەرکردنیان ، و لە دوو نامیلکەی عەرەبیەوە وەرگیراوە ، نامیلکەیەکیان بە ناوی (عقبات في طريق الشباب – إعداد : القسم العلمي بدار الوطن) ، **ئەوی تریشیان نامیلکەی** (مشكلات الشباب – للشيخ العلامة الفقيه محمد بن صالح العثيمين – رحمه الله –) .

داواکارین لە خوای گەورە ئەم خزمەتە بچوکەمان لێ وەربگرێت و لاوانی خۆشەویستی لێ سوودمەند بکات . آمين .و صلى الله على نبينا محمد و على آله و صحبه و سلم

کۆسپەکان

یەکەم : ئارەزووەکان (الشهوات) :

گەورەترین کۆسپ لە بەردەم لاواندا جیهانی ئارەزووەکانە ، جیهانێکی گەورە و ڕێگا جیاوازە ، بە تایبەتی لەم سەردەمەی ئێستادا ، کە تیایدا کەناڵەکانی پەیوەندی بە تەواوی پەرەیان سەندووە ، و جیهانیان کردووە بە گوندێکی بچووك ، بە هۆی ئەوەشەوە ئەوەندەی تر هۆکارەکانی لە خشتەبردن و هەڵخەڵەتاندن زۆربووە ، لەوانە : گۆڤارە ڕووتەکان ، و وێنە ئابڕووبەرەکان ، و کەناڵە ئاسمانیەکان ، و ئینتەرنێت ، و زنجیرە فلیمەکان ، هەموو ئەم هۆکارانە بەکاردەهێنرێن بۆ ڕووخاندنی لاوەکانمان و وروژاندنی ئارەزووەکانیان ، بۆ ئەوەی دووربن لە کارێکەوە کە بەرهەمی بۆ خۆیان و وڵاتیان هەبێت .

لەم سەردەمەدا لاو لە توندترین ناڕەحەتیدایە ، دەیەوێ پابەند بێت بە دینەکەیەوە کەچی لەو لاوە گۆڤار و ڕۆژنامەکان کە وێنەی ڕووت و خراپیان تێدا بڵاو دەکرێتەوە ، لە خشتەی دەبەن و دووری دەخەنەوە لە دینی خوا .

چارەسەری ئەم کۆسپە ئەوەیە : لاوەکانمان بزانن بۆ ئەوە درووست نەکراون خەریکی ئارەزووبازی و تێرکردنی ئارەزووەکانیان بن ، بەڵکو بۆ ئامانجێکی زۆر گەورە و پڕبایەخ درووست کراون .

قد هيؤوك لأمر لو فطنت له فاربأ بنفسك أن ترعى مع الهمل

درووست کراوین بۆ پەرستنی خوای گەورە ، ئەو خوایەی کە نیعمەت و بەخششەکانی بە سەرمانەوە ناژمێردرێت ، بۆ بەردەوامیش لە سەر ئەو پەرستنە پێویستمان بە یەکلابوونەوە و ورەبەرزی هەیە ، ئەمانەی خوارەوەش چەند هۆکارێکن یارمەتیمان دەدەن بۆ گەیشتن بەو ئامانجەی کە لە پێناویدا درووست کراوین:

١ . ئارامگرتن لە سەر سەرپێچی نەکردنی خوای گەورە .

٢ . تەماشانەکردنی ئافرەتی نامەحرەم .

٣ . نوێژکردن ، و ڕۆژووگرتن .

٤ . دوورکەوتنەوە لەو شوێنانەی کە لە ڕووی جنسیەوە دەتورووژێنن ، و سەرپێچی خوای گەورەیان تێدا دەکرێت .

٥ . سەردانکردنی زانا و پیاوچاکە متمانە پێکراوەکان .

٦ . ئەگەر بێ ئیش و بەتاڵ بوویت ، خۆت بە شتی بەسوودەوە خەریك بكە .

٧ . خوێندنی قورئان ، و هەوڵدان بۆ تێگەیشتن لێی ، وە لەبەركرنی بە پێی توانا

٨ . زوو ژنهێنان .

٩ . هاوڕێیەتی كردنی هاوڕێی چاك و لە خواترس .

١٠ . هەستكردن بەوەی كە خوای گەورە چاودێرە بەسەرتەوە لە نهێنی و ئاشكرادا

دووەم : گومانەكان (الشبهات) :

بەردەوام نەیارانی ئایینی ئیسلام خەریكی درووستكردنی گومانن ، و تۆمەت دەدەنە پاڵ ئیسلام و حوكمە دادپەروەرانەكانی ، بۆ ئەوەی خەڵكی لە دین دوور بخەنەوە ، و وایان تێ بگەیەنن كە ئیسلام دینێكی ناتەواوە ، و هەندێك لە حوكم و ڕێنماییەكانی پێویستیان بە پێداچوونەوە هەیە،لەبەرئەوەی لەگەڵ ئەم سەردەمەی ئێستادا ناگونجێت.. !!

دەڵێن : ئیسلام ستەمی لە ئافرەتان كردووە و لە نێوان چوار دیواردا بەندی كردووە ، هیچ ئیشێكی پێنەدراوە جگە لە چێشت لێنان و قاپ شتن و پاككردنەوە و .... نەبێت !!

دەڵێن : ئەو سزایانەی كە لە ئیسلامدا دانراوە بۆ تاوانە گەورەكانی وەكو زینا و دزی و ڕێگری و كوشتن و ... زۆر توندوتیژن !!

وە دەڵێن و دەڵێن ... ، لێرەدا بوار نیە كە گومانەكانیان بە تەواوی بخەینە ڕوو ، بەڵام مەبەستمان لێرەدا ئەوەیە كە هەندێك لە لاوەكانمان ـ خوا هیدایەتیان بدات ـ ئەو قسانەی سەرەوەیان وەرگرتووە و بە ڕاستی دەزانن ، بۆیە گومانیان بۆ درووست بووە بەرامبەر بە خوای گەورە ، بەرامبەر بە قورئان ، بەرامبەر بە پێغەمبەری خوا ﷺ وە هەندێكیان پێیان وایە كە ئیسلام تەنها بریتی یە لە نوێژ و ڕۆژوو ، و پەیوەندی بە بەڕێوەبردنی وڵاتەوە نیە ـ پەنا بە خوا ـ !!

چارەسەری ئەم كۆسپە : تەنها بە فێربوونی زانستی شەرعی بەسوود دەبێت ، كە بریتی یە لە قورئان و سوننەت و ئەو زانستانەی كە بە هۆیانەوە لە قورئان و سوننەت تێدەگەین .

بە زانستی بەسوود لاو دەزانێت کە ئیسلام ڕزگارکەری ڕاستەقینەیە بۆ ئافرەت ، کە لە تاریکی بێ ڕێزی و سووکایەتی پێکردنەوە دەری هێناوە و وای لێ کردووە بۆچوونی وەربگیرێت و پرس و ڕای پێ بکرێت .

بە زانستی بە سوود لاو دەزانێت ئەو سزایانەی لە ئیسلامدا بۆ تاوانباران دانراون ، بۆ ئەوەیە کە کۆمەڵگا لە هێمنی و ئارامیدا بژێت .

بە زانستی بەسوود لاو دەزانێت کە ئیسلام زۆری لە کەس نەکردووە ببێت بە موسڵمان ، ئەوەتا خوای گەورە زۆر بە ڕاشکاوی دەفەرموێت : ﴿ لَآ إِكۡرَاهَ فِي ٱلدِّينِ ﴾ وا تە : بە هیچ جۆرێك زۆرکردن نیە لە وەرگرتنی بیروباوەڕی ئایینی ئیسلامدا .

بەڵکو ناموسڵمانەکانیش . بە شایەتی خاوەن ویژدانەکانیان . هەستیان بە دادپەروەری نەکردووە تەنها لە سایەی ئیسلامدا نەبێت .

پێویستە لاو بزانێت کە ئیسلام ئاییی زانست و زانیاری یە ، موسڵمانەکان لە سەدەکانی ناوەڕاستدا خاوەن زانست و زانیاری تۆکمە بوون ، لە کاتێك دا کە ئەوروپا لە ئەوپەڕی پلەی نەزانی و خورافیاتدا بوو .

(لين بول) دەڵێ : ((ئەوروپا پڕبوو لە نەزانی و بێبەشبوون (لە زانست) ، لە کاتێکدا ئەندەلووس . کە وڵاتی موسڵمانان بوو لەو سەردەمەدا . پێشەوای زانست ، و هەڵگری ئاڵای ڕۆشنبیری بوو لە جیهاندا)) .

شهد الأنام بفضله حتى العدا　　　و الفضل ما شهدت به الأعداء

سێیەم : وشکی پەیوەندی نێوان لاوان و بەتەمەنەکان :

هەندێك لە بەتەمەنەکان کاتێك هەندێك لە لاوان دەبینن لە ڕێگای ڕاست لایانداوە ، دەستەوسان دەوەستن و ناتوانن ئەو لادانەیان بۆ چارەسەربکەن ، و نائومێدن لەوەی کە ئەو لاوانە چاك ببن ، بەمەش ڕقیان لێ هەڵدەگرن و لێیان دووردەکەونەوە و گوێیان پێ نادەن ، چاك بن یان خراپ ، وە لەوانەیە لاوەکانی تریش بە گومڕا بزانن ، و گرێیەکی دەروونیان بۆ درووست ببێت بەرامبەر بە هەموو لاوێك ، بە هۆی ئەمەشەوە کۆمەڵگا لێك هەڵدەوەشێت ، و هەردوو لا (لاوان و بە تەمەنەکان) بە چاوی سووکەوە سەیری یەکتر دەکەن ، ئەمەش گەورەترین مەترسیە لە سەر کۆمەڵگا .

چارەسەر ئەوەیە کە : هەریەکە لە لاوان و بە تەمەنەکان هەوڵ بدەن بۆ نەهێشتنی ئەو وشکی و دووریەی کە لە نێوانیاندا هەیە ، هەموویان بڕوایان وابێت کە کۆمەڵگا بە

لاو و بە تەمەنەوە وەکو یەك جەستە وان ، ئەگەر ئەندامێکی ئەو جەستەیە خراپ ببێت ، هەموو جەستەکە خراپ دەبێت .

هەروەها پێویستە لە سەر بەتەمەنەکان هەست بە بەرپرسیارێتی سەرشانیان بکەن بەرامبەر بە لاوان ، و نائومێد نەبن لە چاك بوونیان ، چونکە خوای گەورە بە توانایە بە سەر هەموو شتێکدا ، چەند کەسی گومڕا هەبوون خوای گەورە هیدایەتی دان و بوونە تۆوی چاکە و بانگەوازکردن بۆ لای دینی خوای گەورە .

وە پێویستە لە سەر لاوانیش ڕێز لە بەتەمەنەکان بگرن ، و بۆچوونیان وەربگرن ، چونکە ئەوان ئەزموونی ژیانیان زیاترە لە لاوان .

بۆیە ئەگەر دانایی بەتەمەنەکان و هێزی لاوان بە یەك بگەن کۆمەڵگا ئاسوودە و بەختەوەر دەبێت (بإذن الله) .

چوارەم : نەبوونی پێشەنگ :

کاتێك کە لاو سەیری پێش خۆی دەکات کەسێك نابینێت ڕێنمایی بکات بۆ ڕێگای ڕاست ، ئیتر لە گومڕایی خۆیدا بەردەوام دەبێت ، و هەوا و ئارەزووی خۆی بە سەریدا زاڵ دەبێت ، جاری واش هەیە ئاشنا دەبێت بەوانەی کە پابەندن بە دینەوە ، بەڵام ناتوانن بە جوانی بانگەشە بۆ دینەکەیان بکەن ، بۆیە ئەو لاوە سوودیان لێ نابینێت ، بەڵکو هەندێك جار لێیان هەڵدێت ، و دەبێتە هۆی زیاتر سووربوونی لە سەر تاوان و گوناه .

بۆیە لێرەدا پێویستە لە سەر باوکان و دایکان و مامۆستای خوێندنگاکان کە پێشەنگی چاك بن بۆ لاوان .

وە پێویستە لە سەر وتاربێژ و پێش نوێژی مزگەوتەکان و لاوە پابەند بە دینەکان کە نەرم و نیان بن لەگەڵ لاواندا ، و بە بێ تووڕەبوون و ڕق لێ هەڵگرتن بەرەو ڕێگای ڕاست ئاراستەیان بکەن ، با لەم کارەشیاندا چاو لە پێشەنگی مرۆڤایەتی بکەن ﷺ .

لە هەمان کاتدا پێویستە لە سەر لاوان وشەی هەق وەربگرن و ملکەچی بن ، و گوێ لە تووڕەیی ئامۆژگاریکار نەدەن ، چونکە ئەو کەسە تۆی خۆش دەوێت بۆیە ئامۆژگاریت دەکات ، و خەمی ئەوەیەتی نەوەك تۆ لە سەر کردەوە خراپەکانت بمریت و بچیتە دۆزەخەوە . خوا پەنامان بدات .

خوای گەورە دەفەرموێت : ﴿ كُنتُمۡ خَيۡرَ أُمَّةٍ أُخۡرِجَتۡ لِلنَّاسِ تَأۡمُرُونَ بِٱلۡمَعۡرُوفِ وَتَنۡهَوۡنَ عَنِ ٱلۡمُنكَرِ وَتُؤۡمِنُونَ بِٱللَّهِ ﴾ [آل عمران : ١١٠] . واتە : بەڕاستی ئێوە چاكترین نەتەوەیەكن كە بۆ سوودی خەڵكی هێنراوتە مەیدانەوە ، چونكە فەرمان دەكەن بە چاكە و قەدەغەی خراپە دەكەن و باوەڕی دامەزراو بە خودا دەهێنن .

برای لاوم : ئایا بەهەشت و ناز و نیعمەتەكانی واز لێ دەهێنیت تەنها لەبەرئەوەی كەسێك بە ڕەقی قسەی لەگەڵ كردوویت و ئامۆژگاری كردوویت ، ئەگەر تۆ بەهەشتت ناوێت ئایا دەتوانیت لەسەر سزای دۆزەخ ئارام بگریت ؟! . پەنا بە خوا .

هەندێك لە پێشینان وتوویانە : ((ئەگەر لەگەڵ كۆمەڵێكدا دابنیشین بمان ترسێنن تاوەكو دڵنیاییمان پێدەگات (واتە : لە ڕۆژی دواییدا) ، پێمان باشترە لەوەی لەگەڵ كۆمەڵێكدا دابنیشین دڵنیامان بكەن تاوەكو ترسمان پێدەگات)) .

پێنجەم : دەست بەتاڵی :

یەكێكی تر لە كۆسپە گەورەكانی بەردەم لاوان بەتاڵی و گرنگی نەدانە بە كات ، پێغەمبەر ﷺ دەفەرمووێت : " نعمتان مغبون فیهما كثیر من الناس : الصحة و الفـراغ " بۆیە پێویستە لە سەر لاوان نرخی كاتەكانیان بزانن ، چونكە كات ژیانە ، هەر ڕۆژێكی لێ بڕوات تا ڕۆژی قیامەت ناگەڕێتەوە ، تەمەن چەند هەناسەیەكە ، و خولەكەكان تەمەنەكان دەڕوخێنن ، مردنیش كتوپڕ دێت ، و گۆڕیش سندوقی چاكەكانە .

دقات قلب المرء قائلة له إن الحیاة دقائق و ثواني

واتە : ترپەی دڵی مرۆڤ پێی دەڵێت : ژیان چەند خولەك و چركەیەكە .

برای لاوم بزانە كە : ئەركەكانی سەرشانت زیاترن لە كاتەكانت ، بۆیە (چرووك بە) لە بەكارهێنانی كاتەكانت و مەهێڵە بێهودە لە دەستت دەربچن .

یەكێك لە پێشینان فەرموویەتی : ((كەسێكم خۆش ناوێت بە بەتاڵی ببینم ، كە نە بە دینەوە سەرقاڵ بێت ، نە بە دونیاوە)) .

شەشەم : نەبوونی هیممەت و ورەبەرزی :

زۆرێك لە لاوان خۆزگە دەخوازن كە بەندەیەكی گوێڕایەڵ بن بۆ خوای گەورە ، لە هەمان كاتیشدا خۆیان دەزانن لە ناو تاوان و سەرپێچیدا نقومن ، لەگەڵ ئەوەشدا بە هیچ كارێك هەڵناسن ، بۆ ئەوەی خۆیان ڕزگار بكەن لەو واقیعە تاڵەی كە تیایدان ، بەڵكو هەر خۆزگە دەخوازن .

وەکو وتراویشە : ((خۆزگە خواستن سەرمایەی موفلیسەکانە)) .

بۆیە پێویستە لە سەر لاوان سووربن لە سەرئەوەی کە دەست بگرن بە دینەکەیانەوە ، و واز لە تاوان و خراپەکاری بهێنن ، هەرکەسێکیش سووربێت لە سەرئەنجامدانی کاری چاکە خوای گەورە یارمەتی دەدات (إن شاء الله) .

على قدر أهل العزم تأتي العزائم و تأتي على قدر الكرام المكارم

(أبو حازم) فەرموویەتی : ((إذا عزم العبد على ترك الآثام أتته الفتوح)) . واتە : ئەگەر بەندە سووربێت لە سەر وازهێنان لە تاوان ، ئەوا لە لایەن خوای گەورەوە یارمەتی بۆ دێت و یارمەتی دەدرێت .

حەوتەم : ژینگەو دەورووبەر :

جاری وا هەیە لاو لە ژینگەیەکدا دەژی کە پڕە لە سەرپێچی و خراپەکاری ، ماڵەوە پڕە لە ئامرازی لە خشتەبەر وەکو سەتەلایت ، بازاڕ پڕە لە ئافرەتی نیمچە ڕووت ، لەو لاشەوە زۆرێك لە تاکەکانی کۆمەڵگا پێیان وایە کە لادانی لاوان شتێکی ئاساییە ، بە هۆی ئەو قۆناغەوە کە تیایدا دەژین ، هەموو ئەوانەی باسمان کرد دەبنە هۆی لە خشتەبردنی لاوان و دوورکەوتنەوەیان لە ڕێگای ڕاست .

چارەسەر ئەوەیە : کە لاو تا لە توانایدا هەیە تێکەڵاوی ئەو ژینگە خراپە نەکات ، و خۆی بە خوێندنەوەی قورئان و فەرموودە و ژیانی هاوەڵان و پیاوچاکانەوە خەریك بکات ، و بگەڕێت بە دوای هاوسەرێکی چاکدا بۆ ئەوەی بتوانن پێکەوە ژینگەیەکی دوور لە سەرپێچی و خراپەکاری درووست بکەن .

هەشتەم : خوێندنەوەی هەندێك نووسراوی ڕووخێنەر :

لەو نووسینانەش وەکو نامە و گۆڤار و ڕۆژنامە و ... هتد ، ئەوانەی گومان لە سەر ئایین و بیروباوەڕی مرۆڤ درووست دەکەن ، و بانگەشە بۆ خراپەکاری و بەدڕەوشتی دەکەن ، بۆیە لاو دەبێت هەوڵ بدات ڕۆشنبیریەکی دینی قووڵی هەبێت ، بۆ ئەوەی هەق و نا هەق و سوودبەخش و زیانبەخش لە یەکتر جیابکاتەوە ، ئەگینا هەندێك جار ئەو نووسینانە هەڵی دەگەڕێننەوە لە دین . خوا پەنامان بدات . .

چارەسەر ئەوەیە کە : واز لە خوێندنەوەی ئەو نووسراوانە بهێنێت و نووسراوی بە سوود بخوێنێتەوە ، ئەو نووسراوانەی دەبنەهۆی زیادکردنی خۆشەویستی خوا و پێغەمبەری خوا ﷺ لە دڵدا ، و باوەڕ بە هێز دەکەن ، و مرۆڤ هان دەدەن بۆ کردەوەی

چاك و يارمەتيدانی خەڵكی ، و دەبێت ئارام بگرێت لە سەر خوێندنەوەی ئەو كتێبە بەسوودانە ، چونكە لەوانەيە بەو خوێندنەوەيە دەروونی ئازاری بدات ، و حەزی لە كتێبە زيانبەخشەكان بێت .

خوای گەورە دەفەرموێت : ﴿ إِنَّ ٱلنَّفۡسَ لَأَمَّارَةُۢ بِٱلسُّوٓءِ ﴾ [يوسف : ٥٣] .

واتــە : بەڕاسـتی نـەفس (ئەگـەر بـە نـووری خواناسـی ئـاوەدان نـەبێت) زۆر فەرماندەرە بە هەڵە و تاوان .

گرنگترين كتێبە بەسوودەكانيش قورئانە لەگەڵ ئەو كتێبانەی كە تەفسيری دەكەن ، ئينجا كتێبەكانی فەرموودە و ئەو كتێبانەی ئەو فەرموودانە ڕوون دەكەنەوە .

بەڕاستی بە خوێندنـەوەی ئەو كتێبانـە دەروونی مـرۆڤ ئاسـوودە دەبێـت ، وەكو خوای گەورە دەفەرموێت : ﴿ أَلَا بِذِكۡرِ ٱللَّهِ تَطۡمَئِنُّ ٱلۡقُلُوبُ ﴾

نۆيەم : ناڕەحەتی پرۆسەی هاوسەرگيری :

لە كاتێكدا كە لاوان لە كۆمەڵگايەكدا دەژيـن ، پـڕە لـە وروژێنـەری ئارەزووەكـان ، و دەيانەوێ خۆيان لە تاوان بپارێزن ، و ئافرەتێكی چاك بكەن بە هاوسـەری خۆيـان ، بـۆ ئـەوەی بـاری گرانـی سەرشـانيان كـەمێك سـووك بكـات ، كەچـی سـەيردەكەی مـارەيی و تێچوونی پرۆسەی هاوسەرگيری زۆر زۆرە ، و ڕەچاوی باری دارايی لاوان ناكرێت .

بۆيە هەندێك لە لاوان تووشی نائومێدی دەبـن و پـەنا دەبەنـە بـەر ڕەوشـتە نـزم و خراپەكان ، و هەندێكيشيان ئارام دەگرن ، و بە هيوای ئەوەن خوای گەورە كارەكەيان بۆ ئاسان بكات .

چارەسەر : پێويستە لە سەر ئەو لاوانەی كە توانـای ژنهێنانيـان نيـە پـەنا بـۆ ئـەو چارەسەرە ببەن كە پێغەمبەری خوا ﷺ بۆی داناون ، و فەرموويەتی ﷺ : " يــا معــشر الشباب ، من استطاع منكم الباءة فليتزوج ؛ فإنه أغض للبصر ، و أحصن للفرج ، و من لم يستطع فعليه بالصوم فإنه له وجاء "

هـەروەها پێويسـتە لـە سـەر لاو پـەنا ببـات بـۆ كـاری چاكە و حـەڵاڵ ، و پـشت نـە بەسـتێت بـە كەسـانی تـر ، چونكە باشـترين ڕزق و ڕۆزيـەك ئەوەيـە كـە مـرۆڤ بـە ئـارەقی نێوچاوانی خۆی بەدەستی بهێنێت .

دەیەم : خۆشگوزەرانی :

خۆشگوزەرانی زۆر ، دەبێتە هۆی سەرکەشی و سنوور تێپەڕاندن ، و لاو لە خۆ بایی دەکات و وای لێدەکات کە گوێ بە زۆر شت نەدات ، و دڵی پەیوەست دەکات بە خۆشی و جوانیەکانی دونیا و ڕۆژی قیامەتی لە بیردەباتەوە .

خوای گەورە دەفەرموێت :﴿ وَٱتَّبَعَ ٱلَّذِينَ ظَلَمُواْ مَآ أُتۡرِفُواْ فِيهِ وَكَانُواْ مُجۡرِمِينَ ﴾ [هود : ١١٦] . واتە : زۆربەیان لە سنووری فەرمانی خوا دەرچوون و شوێن ڕابواردن و ئارەزوو کەوتن ، ئیتر بەو کردەوە ناشرینەیان چوونە ڕیزی تاوانبار و خراپەکارانەوە .

بۆیە پێویستە لە سەر باوکان و دایکان منداڵەکانیان دوور بخەنەوە لە خۆشگوزەرانی زۆر ، و ڕایان بهێنن لە سەر ڕەقی و سەختی ژیان ، بۆ ئەوەی ڕێزی نیعمەتەکانی خوای گەورە بزانن و سوپاسی بکەن .

یانزەیەم : گومانی هەندێك لە لاوان سەبارەت بەوەی کە ئیسلام ئازادیەکان کۆت و بەند دەکات و وزە و تواناکان کپ دەکاتەوە :

هەندێك لە لاوان هەڵگری ئەم گومانە خراپەن و پێیان وایە پەیڕەوکردنی حوکمەکانی ئایینی ئیسلام کۆنەپەرستیە ، و ئیسلام شوێنکەوتووانی بۆ دواوە دەگێڕێتەوە ، و ڕێگرە لە بەردەم پێشکەوتندا .

چارەسەر ئەوەیە : پێویستە ئەو پەردەیەی کە بەسەر حەقیقەتی ئیسلامدا دراوە لابرێت ، بۆ ئەوەی ئەو لاوانەی بە خراپ تێگەیشتوون یان خراپ تێگەیەنراون حەقیقەتی ئیسلام بزانن.

و من يك ذا فم مر مريض يجد مرا به الماء الزلالا

ئیسلام ئازادیەکان کۆت و بەند ناکات بەڵکو ڕێکی دەخات ، و بە ئاراستەیەکی درووستدا ئاراستەی دەکات ، بۆ ئەوەی لەگەڵ ئازادی کەسانی تردا تێك نەگیرێت ، چونکە هەرکەسێك داوای ئازادی ڕەها بکات ئەوا لە سەر حیسابی ئازادی کەسانی تر دەبێت ، بەمەش بەیەکدا کێشان لە نێوان ئازادیەکاندا درووست دەبێت ، و ئاژاوە و خراپەکاری بڵاو دەبێتەوە .

هەربۆیەش خوای گەورە حوکمە دینیەکانی ناوناوە سنوور (الحدود) ، ئەگەر حوکمەکە حەرام کردن بێت ، فەرموویەتی : ﴿ تِلۡكَ حُدُودُ ٱللَّهِ فَلَا تَقۡرَبُوهَا ﴾ [البقرة : ١٨٧] . واتە : ئەوانە سنووری خوان و نزیکیان مەکەونەوە .

وە ئەگەر واجب کردنیش بێت فەرموویەتی : ﴿ تِلْكَ حُدُودُ ٱللَّهِ فَلَا تَعْتَدُوهَا ﴾ [البقرة : ٢٢٩]
واتە : ئەوانە سنوورەکانی خوای پەروەردگارن ، لێی مەترازێن و سنوورشکێنی مەکەن .
دەبێت ئەوە بزانرێت کە جیاوازی هەیە لە نێوان کۆت و بەندکردن لەگەڵ ڕێکخستن ، کە خوای دانا و شارەزا بۆ بەندەکانی داناوە .

بۆیە هەر لە بنچینەوە پێویست بەو کێشەیە ناکات کە ئەو کەسانە درووستیان کردووە ، چونکە ڕێکخستن شتێکی واقیعیە لە هەموو بوارەکانی ژیاندا ، مرۆڤ بە سرووشتی خۆی ملکەچە بۆ ئەو ڕێکخستنە واقیعیە .

بۆ نموونە : مرۆڤ ملکەچە بۆ برسێتی و تینوێتی و سیستەمی خواردن و خواردنەوە ، بۆیە ناچارە خواردن و خواردنەوەی خۆی ڕێك بخات ، لە ڕووی جۆر و چۆنیەتی و چەندێتیەوە ، بۆ ئەوەی پارێزگاری بکات لە تەندروستی خۆی .

وە ملکەچە بۆ سیستەمی کۆمەڵایەتی ، پابەندە بە داب و نەریتی ئەو شوێنەی کە تێیدا دەژی لە ڕووی پۆشاك و خانوو و هاتن و ڕۆیشتنەوە ، ملکەچە بە شێوە و جۆری پۆشاك ، و شێواز و جۆری ماڵ ، و سیستەمی هاتووچۆ ، ئەگەر ملکەچی ئەوانە نەبێت کە باسمان کرد ئەوا بە ڕیزپەڕ (شاذ) دادەنرێت .

کەواتە ژیانی مرۆڤ هەمووی ملکەچە بۆ سنوورێکی دیاری کراو ، بۆ ئەوەی کاروبارەکان بەو شێوازە بڕوات بە ڕێوە کە دەویسترێت .

بۆیە ئەگەر ملکەچی بۆ سیستەمی کۆمەڵایەتی بە پێویست بزانرێت بۆ چاکسازی کۆمەڵایەتی و نەهێشتنی ئاژاوە ، بەهەمان شێوەش ملکەچ بوون بۆ سیستەمە شەرعیەکان پێویستە و هەر دەبێ ببێت ، بۆ چاکسازی نەتەوە ، ئیتر چۆن کەسانێك وا گومان دەبەن کە سیستەمە شەرعیەکان ئازادیەکانی مرۆڤ کۆت و بەند دەکەن ، بەڕاستی ئەمە بوهتانێکی ڕوون و ئاشکرایە ، و گومانێکی پووچەڵ و خراپە .

هەروەکو چۆن ئیسلام ئازادیەکان کۆت و بەند ناکات بەهەمان شێوەش وزە و تواناکان کپ ناکاتەوە ، بەڵکو گۆڕەپانێکی فراوانە بۆ هەموو وزە و تواناکانی مرۆڤ جا چ فیکری بێت یاخود عەقڵی و جەستەیی .

ئیسلام بانگی خەڵکی دەکات بۆ بیرکردنەوە و تێڕوانین ، بۆ ئەوەی پەند وەربگرن و بیر و هۆشیان گەشە بکات ، خوای گەورە دەفەرموێت : ﴿ أَفَلَا يَنظُرُونَ إِلَى ٱلْإِبِلِ

كَيۡفَ خُلِقَتۡ ۝١٧ وَإِلَى ٱلسَّمَآءِ كَيۡفَ رُفِعَتۡ ۝١٨ وَإِلَى ٱلۡجِبَالِ كَيۡفَ نُصِبَتۡ ۝١٩ وَإِلَى ٱلۡأَرۡضِ كَيۡفَ سُطِحَتۡ ۝٢٠ ﴾ [الغاشية] . **واتە : ئایا ئێوە سەرنجی وشتر نادەن چۆن درووست کراوە ؟! ئایا سەرنجی ئاسمان نادەن چۆن بەرزکراوەتەوە ؟! ئەی سەرنجی کێوەکان نادەن ، چۆن داکوتراون و دامەزرێنراون ؟! ئەی سەرنجی دەشتەکانی زەوی نادەن چۆن تەخت کراون؟! .**

وە هەروەها ڕەخنەشی گرتووە لەوانەی کە بیرناکەنەوە لە درووست کراوەکانی خـــوا ، و دەفـــەرموێت : ﴿ أَوَلَمۡ يَتَفَكَّرُواْ فِيٓ أَنفُسِهِمۗ مَّا خَلَقَ ٱللَّهُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ وَمَا بَيۡنَهُمَآ إِلَّا بِٱلۡحَقِّ ﴾ (الروم : ٨) . **واتە : ئایا ئەوانە بیرێکیان لە ناخی خۆیان نەکردووەتەوە ، کە خوا ئاسمانەکان و زەوی و هەرچی لە ناویاندا هەیە بە حەق نەبێت درووستی نەکردوون**

وە دەفەرموێت : ﴿ وَمَن نُّعَمِّرۡهُ نُنَكِّسۡهُ فِي ٱلۡخَلۡقِۚ أَفَلَا يَعۡقِلُونَ ۝٦٨ ﴾ [يس : ٦٨] **. واتە : خۆ ئاشکرایە ئەوەی تەمەنی درێژی پێ ببەخشین ، جوانی ڕواڵەتی بۆ ناهێڵین ، جا ئایا بۆ ژیریان ناخەنە کار ؟! .**

لێرەدا فەرمان کردن بە تێڕوانین و بیرکردنەوە تەنها بۆ کردنەوەی دەرگای وزە و توانا عەقڵی و فیکریەکانە ، ئیتر چۆن هەندێك کەس دەڵێن : ئیسلام وزە و تواناکان کپ دەکاتەوە ؟! بەڕاستی ئەوە درۆیەکی گەورەیە کە لە دەمیان دێتە دەرەوە .

ئیسلام هەموو چێژ و خۆشیەکانی بۆ مرۆڤ حەڵاڵ کردووە جگە لەوانە نەبێت کە زیانیان هەیە بۆ مرۆڤ جا ئەو زیانە زیانی عەقڵی بێت یاخود زیانی دینی و جەستەیی .

بۆ نموونە هەموو خواردن و خواردنەوە پاکەکانی حەڵاڵ کردووە ، خوای گەورە دەفەرموێت : ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُلُواْ مِن طَيِّبَٰتِ مَا رَزَقۡنَٰكُمۡ وَٱشۡكُرُواْ لِلَّهِ ﴾ [البقرة : ١٧٢] **. واتە : ئەی ئەوانەی باوەڕتان هێناوە ، بخۆن لەو ڕزق و ڕۆزیە چاك و باشانەی کە پێمان بەخشیون و بەردەوام سوپاسگوزاری خوا بکەن ئەگەر ئێوە تەنها ئەو دەپەرستن .**

هەموو پۆشاکەکانی حەڵاڵ کردووە بە پێی دانایی و فیترەتی مرۆڤ ، خوای گـــەورە دەفـــەرموێت : ﴿ يَٰبَنِيٓ ءَادَمَ قَدۡ أَنزَلۡنَا عَلَيۡكُمۡ لِبَاسٗا يُوَٰرِي سَوۡءَٰتِكُمۡ وَرِيشٗاۖ وَلِبَاسُ ٱلتَّقۡوَىٰ ذَٰلِكَ خَيۡرٞ ﴾ [الأعراف : ٢٦] **واتە : ئەی نەوەی ئادەم ، ئێمە بەڕاستی پۆشاکی لەبارمان بۆ فەراهەم هێناون ، عەورەت و ئەوەی پێتان ناخۆشە دەربکەوێت دادەپۆشێت ، هەروەها**

جل و بەرگی جوانیش کە خۆتانی پێ بڕازێننەوە (بەڵام بیرتان نەچێت) کە پۆشاکی تەقوا و خواناسی چاکتر و خێردارتر و بەفەڕترە .

چێژوەرگرتنی پیاو و ئافرەتی لە یەکتر حەڵاڵ کردووە بەڵام لە ڕێگای زەواجی شەرعیەوە ، هەموو پیشە و کاسپیەکی بەسوودی حەڵاڵ کردووە .

خوای گەورە دەفەرموێت : ﴿ وَأَحَلَّ ٱللَّهُ ٱلۡبَيۡعَ وَحَرَّمَ ٱلرِّبَوٰاْۚ ﴾ [البقرة : ٢٧٥] . واتە : خوا کڕین و فرۆشتنی حەڵاڵ کردووە و سووی حەرام کردووە .

ئایا لە پاش ئەو ڕوونکردنەوەیەی سەرەوە گومان یاخود قسەی ئەو کەسانە درووستە کە دەڵێن : ئیسلام وزە و تواناکان کپ دەکاتەوە ؟! .

دوانزەیەم : ڕابردووی خراپ :

زۆرێك لە لاوان ڕابردووی خراپیان ڕێگرە لە بەردەم پابەندبوونیان بە دین و بەردەوام بوونیان لە سەری ، و پێیان وایە کە خراپەکانیان سنووری لێخۆشبوونی خوای تێپەڕاندووە ، و خوای گەورە لێیان تووڕەیە و لە سەری نوسیون کە لە ناوبچن ، و لە سەرپێچی و تاواندا بمرن ، بەڵام ئەگەر ئەو لاوانە بگەڕێنەوە بۆ دەقەکانی قورئان و سوونەت بۆیان دەردەکەوێت کە تێڕوانینەکەیان چەندە هەڵەیە ، و تێدەگەن کە هیچ سنوورێك نیە بۆ لێخۆشبوونی خوا .

خوای گەورە دەفەرموێت : ﴿ وَرَحۡمَتِي وَسِعَتۡ كُلَّ شَيۡءٖۚ ﴾ [الأعراف : ١٥٦] . واتە : ڕەحمەت و میهرەبانیم هەموو شتێکی گرتووەتەوە .

وە دەفەرموێت : ﴿ قُلۡ يَٰعِبَادِيَ ٱلَّذِينَ أَسۡرَفُواْ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمۡ لَا تَقۡنَطُواْ مِن رَّحۡمَةِ ٱللَّهِۚ إِنَّ ٱللَّهَ يَغۡفِرُ ٱلذُّنُوبَ جَمِيعًاۚ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلۡغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ ٥٣ وَأَنِيبُوٓاْ إِلَىٰ رَبِّكُمۡ وَأَسۡلِمُواْ لَهُۥ ﴾ [الزمر : ٥٣ ، ٥٤] . واتە : ئەی پێغەمبەر پێیان بڵێ : خوا دەفەرموێت : ئەی بەندەکانم ئەوانەی کە خۆتان گوناهبار کردووە و هەڵەتان زۆرە ، نائومێد مەبن لە ڕەحمەتی خوا ، چونکە بەڕاستی ئەگەر ئێوە تەوبەی ڕاست و درووست بکەن ، خوا لە هەموو گوناه و هەڵەکانتان خۆش دەبێت ، چونکە بێگومان ئەو خوایە زۆر لێبوردەیە و زۆر بە سۆز و میهرەبانە ، هەمیشە هەوڵ بدەن دڵتان لای خوا بێت و بگەڕێنەوە بۆ لای پەروەردگارتان و تەسلیمی ئەو بن .

وە پێغەمبەری خوایش ﷺ دەفەرموێت : " التائب من الذنب كمن لا ذنب له " [رواه ابن ماجة و صححه الألباني] **بۆیە برای لاوم : ڕووبکەرە خوای گەورە و داوای لێخۆشبوون بکە بۆ تاوانەکانت ، و نائومێد مەبە ، چونکە خوای گەورە لە هەموو تاوانەکان خۆش دەبێت ، ئەگەر بە ئەندازەی کەفی سەر دەریاش بێت .**

سیانزەیەم : هیوا درێژی :

ئەم کۆسپە لە توندترینی کۆسپەکانە ، و تووشی زۆرێك لە لاوان بووە ، و بە هۆیەوە زۆربەی سەرپێچی و تاوانەکان ڕوودەدەن ، چونکە لاوان بە هێز و بازووی خۆیاندا دەنازن ، و پێیان وایە کە هێشتا کاتیان لە بەردەستدایە ، و کەمێك لە تەمەنیان ڕۆیشتووە ، بێئاگان لەوەی کە زۆربەی مردووەکان لە لاوانن .

يعمَر واحد فيغر قوما و ينسى من يموت من الشباب

واتە : یەك کەس تەمەنی درێژ دەبێت بە هۆیەوە کۆمەڵە خەڵکێکی زۆر هەڵدەخەڵەتێن ، و ئەوە لە بیردەکەن کە چەندێك لە لاوان دەمرن .

چواردەیەم : هاوڕێیەتی و تێکەڵاویکردنی کەسانی لادەر :

ئەمەش کاریگەری زۆری دەبێت لە سەر هەڵسوکەوتی لاو ، بۆیە پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی : " المرء على دين خليله فلينظر أحدكم من يخالل " [الصحيحة : رقم٩٢٧] . **واتە :مرۆڤ لە سەر دینی خۆشەویستەکەیەتی ، جا با یەکێك لە ئێوە بڕوانێت بۆ ئەوەی بزانێت کێی خۆش دەوێت (و برادەرێتی کێ دەکات) .**

وە دەفەرموێت ﷺ : " مثل الجليس السوء كنافخ الكير إماأن يحرق ثيابك ، و إما أن تجد منه رائحة كريهة " **واتە : نموونەی هاوڕێ و هاو مەجلیسی خراپ وەکو ئەو کەسە وایە کە فوو دەکات بە کوورەدا (ئاسنگەر) ، ئەگەر لە لای بوەستیت یان پرشی ئاگرت بەردەکەوێت و جلەکانت دەسووتێنێت ، یان هیچ نەبێت بۆنی ناخۆشی لێ دەبیستیت .**

بۆیە پێویستە لە سەر لاو کاتێك ویستی هاوڕێیەتی کەسێك بکات ، دەبێ بزانێت حاڵ و ناوبانگی ئەو کەسە چۆنە ، ئەگەر کەسێکی بەدین و ناوبانگ چاك بوو ، ئەوا با بە دڵ و جەستەوە هاوڕێیەتی بکات و لە دەستی نەدات ، بەڵام ئەگەر بە پێچەوانەوە بوو ، ئەوا با هەرچی زووە خۆی لێ دوور بخاتەوە و بە قسەی هەنگوینی و جوانی ڕواڵەتی کەسەکە هەڵ نەخەڵەتێ ، چونکە ئەو کەسە خراپانە ئەو قسانە بۆ

سەرنج ڕاکێشانی کەسانی تر دەکەن ، بۆ زیادکردنی ژمارەی خۆیان و داپۆشینی ئەو خراپانەی کە هەیانە

ابل الرجال إذا أردت إخاءهم و توسمن أمورهم و تفقد

فإذا ظفرت بذي اللبابة و التقى فيه اليدين قرير عين فاشدد

واتە : ئەگەر ویستت برادەرێتی پیاوانێك بکەیت ئەوا تاقیان بکەرەوە ، حاڵ و کاریان دەست نیشان بکە و بە دوایدا بگەڕێ ، جا ئەگەر بینیت برادەرێکی دەست و زمان پاکە و لە خواترسە ، ئەوا بە هەردوو دەستت بە توندی بیگرە خۆت بۆ ئەوەی چاوەکانت ئۆقرە بگرێت .

پانزەیەم : نەبوونی ئامانج :

نەبوونی ئامانج یان بوونی ئامانجی نزم و بێ بایەخ یەکێکە لە کۆسپە گەورەکان ، و لاو دووردەخاتەوە لە ئامانجی گەورە و باڵا ، کە ئەویش ڕەزامەندی خوای گەورەیە لە بەهەشتی پڕ لە ناز و نیعمەتدا ، و ڕزگاربوونە لە ئاگری دۆزەخ . خوا پەنامان بدات . کە خراپترین سەرئەنجامە .

بۆیە برای لاوم : نابێ گۆرانی و ناوبانگ و پلە وپایەی سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئابووری بکەیت بە ئامانجی هەمیشەیی خۆت ، پێویستە وشیار و ژیر بیت و ئامانجی خۆت لەم ژیانەدا دیاری بکەیت ، و هەموو لایەنەکانی تری ژیانت بکەیتە هۆ و پێناوێك (وسيلة) بۆ بەدیهێنانی ئەو ئامانجە ، بۆ ئەوەی لەگەڵ لاوانی خراپ و ئارەزووباز و بێئامانجدا لە ناو نەچیت ، و شەرمەزاری بەردەم پەروەردگارت نەبیت لە ڕۆژێکدا کە بەتەنها لەگەڵیدا قسەدەکەیت بە بێ بوونی وەرگێڕ لە نێوانتاندا ، و پرسیارت لێ دەکات لەو کردەوانەی کە کردووتە ، بۆیە هەر لە ئێستاوە خۆت ئامادە بکە بۆ وەڵامدانەوەی پرسیارەکان ، ئەویش بە ئەنجامدانی کردەوە چاکەکانی وەکو نوێژ و ڕۆژوو و زەکات و خۆ پاراستن لە زینا و نەزەر و درۆ و .... هتد .

شانزەیەم : نائومێدبوون لە چاکسازی کۆمەڵایەتی :

هۆکاری ئەم کۆسپە ، ئەو واقیعە تاڵەیە کە نەتەوەی ئیسلامی پێدا تێپەڕ دەبێت ، کە لە ڕووی پێشکەوتنی تەکنەلۆجیەوە زۆر دواکەوتووە ، بۆیە کاتێك لاو سەیری ئەو واقیعە دەکات ، تووشی نائومێدی و ڕەشبینی دەبێت ، بەڵام ئەگەر ئەو لاوانە ئەو ڕاستیە بزانن کە چاکسازی هەر دەبێت ، و دواڕۆژیش هەر بۆ ئایینی ئیسلامە ، و

دەسەڵات و عیززەت هەر بۆ خوا و پێغەمبەری خوا ﷺ و بڕوادارانە ، ئەوا دڵیان ڕووناك دەبێتەوە بە ڕووناکی باوەڕ (الإيمان) ، و کاری جیددی دەکەن ، و قووڵ بیردەکەنەوە ، و خەمەکانیان یەك دەخەن ، و دەستەکانیان لە ناو دەستی یەکتر دادەنێن ، و هەموو هەوڵ دەدەن بۆ پێشخستنی نەتەوەکەمان (نەتەوەی ئیسلام) ، ئەو نەتەوەیەی کە تاکە دەسەڵاتی بەهێز و تۆکمە ، و تاکە نەتەوەیەك بوو کە ئاڵای زانستی دەشەکایەوە ، لە کاتێکدا ئەو ئەوروپایەی کە ئێستا زۆرێك لە لاوەکانمان خەونی پێوە دەبینن ، و ئاواتیان ئەوەیە پێی بگەن ، لە ئەوپەڕی نەزانی و دواکەوتووییدا بوون ، و خەریکی یەکتر کوژی و زینا و دزی و سووخواردن و خراپەکاری بوون .

برای لاوم : هەوڵ بدە بۆ پێشخستنی نەتەوەکەت (نەتەوەی ئیسلام) ، ئەگەر بە فێربوونی چەند وشەیەك یاخود دانانی خشتێکیش بێت لە سەر خشتێك ، چونکە وەکو وتراوە شاخ لە وردە بەرد درووست دەبێت ، و بڕینی هەزار هەنگاویش بە هەنگاوێك دەست پێ دەکات .

حەڤدەیەم : جیاوازی و ناکۆکی نێوان موسڵمانان :

هۆکاری ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ لاوازی و پارچە پارچە بوونی نەتەوەکەمان ، کە هەر کۆمەڵە کەسێك هەڵدەستن پارتێك (حزب) درووست دەکەن ، و پارتەکەی تر بە خراپ و گومڕا دەزانن ، لەکاتێکدا خوای گەورە زۆر بە توندی هەڕەشەی لەو کەسانە کردووە کە نەتەوەی ئیسلام پارچە پارچە دەکەن یاخود دەبنە هۆی ئەو پارچە پارچە بوونە ، و داوای لە موسڵمانان کردووە کە دەست بگرن بە دینەکەیانەوە ، و دەفەرموێت :

﴿ وَٱعۡتَصِمُواْ بِحَبۡلِ ٱللَّهِ جَمِيعٗا وَلَا تَفَرَّقُواْ ﴾ (آل عمران : ١٠٣) . واتە : هەر هەمووتان بە توندی دەست بگرن بە ئایینی خواوە و پەرت و بڵاو مەبن .

وە دەفەرموێت : ﴿ وَلَا تَكُونُواْ مِنَ ٱلۡمُشۡرِكِينَ ٣١ مِنَ ٱلَّذِينَ فَرَّقُواْ دِينَهُمۡ وَكَانُواْ شِيَعٗاۖ كُلُّ حِزۡبِۭ بِمَا لَدَيۡهِمۡ فَرِحُونَ ٣٢ ﴾ [الروم] . واتە : مەبن بەو کەسانەی کە هاوەڵ (شريك) بۆ خوا بڕیاردەدەن ، لەوانەی کە ئایینەکەیان بەش بەش کردووە و بوونەتە چەندەها گرووپ و دەستە (بڕوایان بە هەندێکی هەیە و بڕوایان بە هەندێکی نیە و کوێرانە شوێن ڕابەرەکەیان دەکەون) هەر گرووپ و پارتێکیش دڵخۆشن بە بەرنامە و نەخشە و پلانی خۆیان (و وا دەزانن چاکترین ڕێبازیان گرتووەتە بەر) .

بۆیە جاری وا هەیە هەندێك لە لاوان پرسیار دەکەن : ببینە چ حیزبێك ؟ پەنا بۆ چ گرووپێك بەرین ؟ نازانین کێ لە سەر حەقە ؟

موسڵمانی بەڕێز : گەر دەتەوێ لەو هەموو ناکۆکی و دووبەرەکی یە ڕزگارت ببێت ، شوێن قورئان و سوننەت بکەوە ، بەو شێوەیەی کە پێشینە چاکەکان لێی تێگەیشتوون ، ئەگەر پرسیارێکیشت لە لا درووست بوو ، پرسیار لەو کەسانە بکە کە شارەزای دینن ، و لە خواترسن ، و دوای ئەم و ئەو نەکەوتوون ، ئەگەر ئەمەت کرد ئەو کاتە دەکەویتە سەر ئەو ڕێگا ڕاستەی کە دەتگەیەنێت بە بەهەشت (إنشاء الله) .

ئەو گومانانەی بەسەر دڵی لاواندا دێن

دڵی مردوو گومان و وەسوەسەی دژ بە دینی بەسەردا نایەت ، چونکە دڵێکی تیاچووە و شەیتان لەوە زیاتری لێناوێ ، بە (ابن مسعود) یان وت : جوولەکە دەڵێن : ئێمە گومان و دوودڵیمان بۆ درووست نابێت لە نوێژەکانماندا ، ئەویش فەرمووی : ڕاست دەکەن ، شەیتان چی بکات لە دڵێکی وێران .

بەڵام ئەگەر دڵ زیندوو بێت و ڕووناکی باوەڕی تێدا بێت ، ئەوا شەیتان بە بەردەوامی هێرشی بۆ دەبات ، و گومانی دژ بە دینی وای بۆ درووست دەکات کە ئەگەر بێت و بەندە خۆی بدات بە دەستیەوە تیادەچێت ، وەسوەسەی شەیتان دەگاتە ئەو ڕادەیەی گومانی بۆ درووست دەکات دەربارەی خوا و دین و بیروباوەڕەکەی ، و ئەگەر کزی و لاوازیەك لە کەسەکەدا بەدی بکات ، ئەوا زیاتر بەسەریدا زاڵ دەبێت ، تاوەکو لە دین دەری دەکات ، بەڵام ئەگەر کەسەکە باوەڕێکی پتەوی هەبێت و گوێڕایەڵ بێت بۆ خوای گەورە ، ئەوا شەیتان بە ڕیسوایی و ڕووڕەشیەوە پشت هەڵدەکات .

ئەم وەسوەسە و گومانانەی کە بەسەر دڵی لاودا دێن ، زیانی پێناگەیەنن ، ئەگەر ڕێگاچارەی شەرعی بگرێتە بەر .

پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرموێت : " شەیتان دێ بۆ لای یەکێك لە ئێوە و پێی دەڵێت : کێ ئەوەی درووست کردووە ، کێ ئەوەی درووست کردووە ، تاوەکو دەڵێ کێ پەروەردگارتی درووست کردووە ، ئەگەر گەشتە ئەوە با پەنا بگرێت بە خوا و کۆتایی – بە وەسوەسەکە – بهێنێت " [البخاري و المسلم] .

چارەسەری وەسوەسە و گومان

١ . کۆتایی هێنان بە وەسوەسەکە و بیر لێ نەکردنەوەی .

٢ . پەناگرتن بە خوا لەو وەسوەسەیە ، هەروەها پەناگرتن بە خوا لە شەیتان .

٣ . بڵێت : " آمنت بالله و رسوله " . واتە : بڕوام هێنا بە خوا و پێغەمبەرەکەی .

٤ . بڵێت : " الله أحد ، الله الصمد ، لم يلد و لم يولد ، و لم يكن له كفوا أحد " ، پاشان سێ تف بکات بە لای چەپیدا ، و بڵێت : " أَعُوذُ بِٱللَّهِ مِنَ ٱلشَّيۡطَٰنِ ٱلرَّجِيمِ

وەڵامدانەوەی چەند پرسیارێك لە سەر قەدەر

بابەتی قەدەر یەکێکە لەو بابەتانەی کە لاوان پرسیاری زۆری لە سەر دەکەن و گومانیان هەیە تیایدا ، پێغەمبەری خوا ﷺ نەهی کردووە لە ناکۆکی و مشت و مڕ لەم بابەتە هەستیارەدا ، زۆر ڕۆچوون لە بابەتی قەدەردا ، مرۆڤ بەرەو تیاچوون دەبات .

کاتێك پێغەمبەری خوا ﷺ ئەوەی بە هاوەڵان فەرموو : کە هەرکەسێك جێگاکەی لە بەهەشت و جێگاکەی لە دۆزەخدا نووسراوە ، هاوەڵان فەرموویان : ئایا پشت نەبەستین بەوەی کە لە سەرمان نووسراوە و واز لە کارکردن بهێنین ، ئەویش ﷺ فەرمووی : " اعملوا فكل ميسر لما خلق لــه " پاشان پێغەمبەری خوا ﷺ ئەم ئایەتانەی خوێنــــدەوە : ﴿ فَأَمَّا مَنۡ أَعۡطَىٰ وَٱتَّقَىٰ ۝٥ وَصَدَّقَ بِٱلۡحُسۡنَىٰ ۝٦ فَسَنُيَسِّرُهُۥ لِلۡيُسۡرَىٰ ۝٧ وَأَمَّا مَنۢ بَخِلَ وَٱسۡتَغۡنَىٰ ۝٨ وَكَذَّبَ بِٱلۡحُسۡنَىٰ ۝٩ فَسَنُيَسِّرُهُۥ لِلۡعُسۡرَىٰ ۝١٠ ﴾ (الليـــل) [رواه البخـــاري] واتە : جا ئەوەی دەبەخشێت و پارێزگار و لە خواترسە ، و بڕوای پتەوی بە پاداشتی چاك و پتەوی خوایی هەیە ، ئەوە ڕێگای چاکە و چاکەکاری بۆ ئاسان دەکەین و سەرئەنجام دەیخەینە خێر و خۆشیەوە ، بەڵام ئەوەی ڕەزیل و دەست نوقاو بێت و خۆی بێ نیاز بزانێت و (ڕەزامەندی خوایی مەبەست نەبێت) ، و بڕوای نەبێت بە پاداشت و بەهرەی چاکی خوایی و بە درۆی بزانێت ، ئەوە ڕێبازی تەنگانە و ناخۆشی بۆ ئاسان دەکەین و سەرئەنجام بە دۆزەخی دەگەیەنین .

پێغەمبەری خوا ﷺ ڕێگەی پێ نەدان پشت بەوە ببەستن کە لەسەریان نووسراوە و واز لە کارکردن بهێنن ، چونکە ئەوەی ناوی لە کۆمەڵی بەهەشتیەکان نووسرابێت ، ناچێتە بەهەشتەوە تاوەکو کردەوەی ئەوان ئەنجام نەدات ، وە ئەوەی ناوی لە کۆمەڵی دۆزەخیەکان نووسرابێت ، ناچێتە دۆزەخەوە تاوەکو کردەوەی ئەوان ئەنجام نەدات .

کارکردن بە دەست مرۆڤ خۆیەتی ، و خوای گەورە ویست (الإرادة) **و توانا** (القدرة) **ی پێ بەخشیوە بۆ ئەنجامدانی کارەکانی ، بۆ نموونە بیەوێ گەشت بکات دەیکات ، و ئەگەر حەزی لێ نەبێت نایکات ، ئەنجامدانی کردەوەی چاك و خراپیش بەهەمان شێوە بەندە بە ویست و ئارەزووی خۆی دەیکات .**

وەڵامدانەوەی چەند پرسیارێك لە سەر قەدەر

یەکەم : ئەوەیە کە : مرۆڤ بە ویست و توانای خۆی کارەکانی ڕادەپەڕێنێت بە بێ ئەوەی هەست بەوە بکات کەسێك زۆری لێ دەکات ، باشە ئەمە چۆن لەگەڵ ئەوەدا دەگونجێت کە دەڵێین هەموو شتێك بە قەزا و قەدەری خوایە ؟

وەڵام : ئەگەر بیربکەینەوە لە کارکردن و جووڵەی بەندەکان ، بۆمان دەردەکەوێت کە لە دوو شتەوە سەرچاوە دەگرێت :

یەکەمیان : ویست (الإرادة) .

دووەمیان : توانا (القدرة) .

ئەگەر ئەم دووانە نەبن کردەوەش بوونی نابێت ، ویست و تواناش لەو شتانەن کە خوای گەورە دروستی کردوون ، چونکە ویست لە هێزی ژیریەوەیە ، و تواناش لە هێزی جەستەوەیە ، و ئەگەر خوای گەورە بیەوێ عەقڵ لە مرۆڤ دەسێنێتەوە بەمەش ویستی نامێنێت ، یان توانای لێ دەسێنێت ، ئەو کاتە مەحاڵە بتوانێت کردەوە ئەنجام بدات .

بۆیە ئەگەر مرۆڤ سووربوو لەسەر ئەنجامدانی کارێك ، ئەوا بە دڵنیاییەوە دەزانین کە خوای گەورە ئەو کارەی ویستووە و دیاری کردووە ، چونکە ئەگەر نەیویستایە ئەوا نەیدەهێشت کەسەکە کارەکە ئەنجام بدات یان ڕێگرێك (مانع) **ی بۆ دروست دەکرد کە بە هۆیەوە نەیتوانیایە کارەکە جێبەجێ بکات .**

بە کابرایەکی دەشتەکیان ووت بە چی پەروەردگارت ناسی ؟ ئەویش ووتی : (بنقض العزائم و صرف الهمم) .

دووەم : خوای گەورە چۆن سزای کەسێك دەدات لەسەر ئەنجامدانی تاوان و سەرپێچیەك لە کاتێکدا کە هەر خۆی لەسەری نووسیوە و هەردەبێت ببێت ؟

وەڵام : وەڵامی ئەم پرسیارە بەچەند خاڵێك دەدەینەوە :

١ . ئەو كەسەی ئەم پرسیارە دەكات ، ئەی بۆ ناڵێت بۆچی خوای گەورە پاداشتی كەسێك دەداتەوە لەسەر كردەوەیەك كە خۆی لەسەری نووسیوە و هەردەبێت بیكات ، چونكە دادپەروەری (عـــدل) نیە تۆ قەدەر بكەیت بە بیانوو و بەڵگە بۆ ئەنجامدانی سەرپێچیەكان و نەیكەیت بە بەڵگە و بیانوو لە كاتی ئەنجامدانی گوێڕایەڵی و كردەوە چاكەكاندا .

٢ . خوای گەورە ئەم بڕوبیانووەی پووچەڵ كردووەتەوە لە قورئاندا ، و بە قسەی بێ زانستی لە قەڵەم داوە ، و فەرموویەتی : ﴿ سَيَقُولُ ٱلَّذِينَ أَشۡرَكُواْ لَوۡ شَآءَ ٱللَّهُ مَآ أَشۡرَكۡنَا وَلَآ ءَابَآؤُنَا وَلَا حَرَّمۡنَا مِن شَيۡءٖۚ كَذَٰلِكَ كَذَّبَ ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِهِمۡ حَتَّىٰ ذَاقُواْ بَأۡسَنَاۗ قُلۡ هَلۡ عِندَكُم مِّنۡ عِلۡمٖ فَتُخۡرِجُوهُ لَنَآۖ إِن تَتَّبِعُونَ إِلَّا ٱلظَّنَّ وَإِنۡ أَنتُمۡ إِلَّا تَخۡرُصُونَ ١٤٨ ﴾ [الأنعـــام] . واتە : لەمەودوا هاوەڵ بڕیاردەرەكان دەڵێن : ئەگەر خوا بیویستایە هاوەڵمان بۆ بڕیار نەدەدا !! باو و باپیرانیشمان هاوەڵ بڕیاردەر (مشرك) نەدەبوون !! هیچ شتێكیشمان لە خۆمان حەرام نەدەكرد !! (ئەمانە هەمووی قسەی بەتاڵە و هەرگیز خوای گەورە زۆر لە كەس ناكات بۆ باوەڕهێنان یان بێباوەڕی) هەر بەو شێوەیە ئەوانەی پێش ئەمانیش درۆ و بوختانیان هەڵدەبەست ، هەتا تووشی بەڵای ئێمە بوون و سزای ئێمەیان چەشت ، پێیان بڵێ : ئایا هیچ زانیاری و زانستێكی خواییتان لەلایە ، تا نیشانمان بدەن و بۆمان دەربخەن ؟ ئێوە شوێنی هیچ شتێكی تر ناكەون جگە لە گومان ، و هیچ شتێكی تر ناكەن مەگەر ئەوە نەبێت كە درۆ دەكەن .

خوای گەورە ڕوونی كردووەتەوە كە ئەوانەی قەدەر دەكەن بە بیانوو لەسەر هاوەڵ بڕیاردانەكانیان ، پێشتر خەڵكی تر هەبوون وەكو ئەوان بەرنامەی خوایان بە درۆ خستووەتەوە ، و بەردەوام بوون تاوەك سزای خوای گەورەیان چەشت ، ئەگەر بڕوبیانووەكانیان ڕاست بوایە خوای گەورە سزای نەدەدان ، پاشان داوا لە پێغەمبەرەكەی ﷺ دەكات ، داوایان لێ بكات بەڵگە بخەنە ڕوو لە سەر ڕاستی و درووستی بڕوبیانووەكانیان ، و ڕوونی دەكاتەوە كە هیچ بەڵگەیەكان نیە .

٣ . قەدەر نهێنیەكی شاردراوەیە ، جگە لە خوای گەورە كەس نایزانێت تاوەكو ڕوونەدات ، ، باشە كابرای سەرپێچیكار و تاوانبار چۆن زانی خوای گەورە سەرپێچی و

تاوانی لەسەر نووسیوە تاوەکو ئەنجامی بدات ؟ ئایا ناکرێ گوێڕایەڵی و چاکەی لەسەر نووسی بێت ؟ ئەی باشە بۆ لە جیاتی سەرپێچی و تاوان ، چاکە و گوێڕایەڵی ناکات و بڵێت : خوای گەورە چاکە و گوێڕایەڵی لەسەر نووسیوم ؟ .

٤ . خوا فەزڵ و ڕێزی مرۆڤی داوە بە سەر زیندەوەرەکانی تردا ، ئەمەش لە ڕێگای ئەو ژیری و تێگەیشتنە (عقل و فهم) ی کە پێی بەخشیوە ، وە هەروەها لە ڕێگای ناردنی پێغەمبەران و کتێبە ئاسمانیەکانەوە ، ڕێگای چاکە و خراپەی بۆ ڕوون کردووەتەوە ، و ویست و تواناشی پێبەخشیوە ، کە دەتوانێت یەکێك لەو دوو ڕێگایە بۆ خۆی هەڵبژێرێت ، باشە بۆچی کابرای سەرپێچیکار ڕێگای خراپە هەڵدەبژێرێت و ڕێگای چاکە هەڵنابژێرێت ؟

ئایا ئەگەر ئەو کەسە بیەوێت گەشتێك بکات ، و دوو ڕێگا هەبێت بۆ ئەو شوێنەی کە ئەو گەشتی بۆ دەکات ، ڕێگایەکیان ئارام و بێ ترس ، و ڕێگایەکیان ترسناك ، ئایا کامیان دەگرێتە بەر ؟

بێگومان ڕێگا ئارام و بێ ترسەکە دەگرێتەبەر ، و ڕێگاکەی تر ناگرێتەبەر بە بیانووی ئەوەی کە خوای گەورە لەسەری نووسیوە ، بێگومان ئەگەر ڕێگا ترسناکەکە بگرێتە بەر و بڵێت : خوای گەورە لە سەری نووسیوم ، ئەوا خەڵکی بە گێل و گەمژە و شێت لە قەڵەمی دەدەن .

بۆیە پێویستە لە سەر مرۆڤ ڕێگای چاکە بگرێتە بەر ، و خۆی هەڵنەخەڵەتێنێ بە گرتنەبەری ڕێگای خراپە بە بیانووی ئەوەی کە خوای گەورە لەسەری نووسیوە .

دەبینین مرۆڤ هەموو ڕێگایەك دەگرێتەبەر بۆ بەدەستهێنانی ڕزق و ڕۆزی ، و لە ماڵدا دەستەوئەژنۆ دانانیشێت و پشت بە قەدەر ببەستێت ، ئەی باشە جیاوازی چیە لە نێوان هەوڵ و کۆشش بۆ دونیا و هەوڵ و کۆشش بۆ قیامەت ؟

بۆچی لە سەرپێچی کردنی خوای گەورەدا دەڵێن : خوای گەورە لە سەری نووسیوین و قەدەر دەکەن بە بڕوبیانوو ، بەڵام لە کاری دونیایی دا ئەوە ناکەن ؟

شتەکە زۆر ڕوونە ، بەڵام هەوا و ئارەزوو ، مرۆڤ کەڕ و کوێر و لاڵ دەکات . خوای گەورە پەنامان بدات . آمین .

كۆتایی

لاوی بەڕێز : تۆ بە نرخیت ، نەفست بە نرخە ، بۆیە بە بەهەشت نەبێت مەیگۆڕەوە ، بەهەشت لە دڵتدا دانێ ، بۆ ئەوەی خوای بە بەزەییش بتخاتە بەهەشتەوە .

ئەوەی لەم نامیلکەیەدا باسمان كرد ، چەند وشەیەك بوون بۆ برا و خوشكە لاوەكانمان ، بۆ ئەوانەی كە لە سارای تاوانكاریدا هەواری مانەوەیان هەڵداوە ، و ستەمیان لە نیشتیمانی هەمیشەیی خۆیان كردووە ، ئەگەر ڕاستم وتبێت ئەوە لە خواوەیە و سوپاس بۆ ئەو ، ئەگەر هەڵەشم كردبێت ئەوا لە نەفسی خۆم و شەیتانەوەیە ، و داوای لێخۆشبوون لە خوا دەكەم .

و الحمد لله الذي بنعمته تتم الصالحات

و صلى الله على نبينا محمد و على آله و صحبه و سلم

www.ba8.org

لە دوعای خێر بیٚ بەشمان مەكەن